

at farve tøj oliven- og grågult; bladene af trekløft-Stenbræk skal kunne anvendes som portulak (o. 1800; 1).

I Grønland (Smith-Sund) samler eskimokvinder og børn blomsterne af Rød Stenbræk, *Saxifraga oppositifolia*, der spises i håndfuldevis (2).

LITTERATUR: (1) 739 2,1800,729; 398 1806,417; (2) 299 24,1918,306f.

Hortensie, *Hydrangea macrophylla*

Halvbusk med modsatte, ægformede blade, store flade blomsterstande, der hos hovedformen i randen bærer større, golve blomster. Stammer fra Østasien og dyrkes hos os som have- og potteplante især i mange fyldtblomstrede sorter med bolleformede blomsterstande; hvor jorden indeholder (eller tilføres) jernholdigt vand eller ammoniak-alun, farves nogle sorters rosa blomster efterhånden lilla eller blå.

Hortensie 1810ff, planten blev navngivet af en fransk botaniker, som fandt den dyrket i Kina; på rejsen 1766–69 skal han have været ledsaget af sin elskerinde Hortense Barré forklædt som jæger; i Frankrig blev blomsten snart meget populær, måske fordi kejser Napoleon Bonapartes steddatter også hed Hortense – denne tilknytning ligger til grund for navnene *Bonaparte* Jylland o. 1870ff, SFyn og *Napoleon Bonaparte* NJylland, SSjælland (1).

Japansk rose 1856, 1932; *menneskets levned* Jylland o. 1880 og *livsplanten* Silkeborgegnen: blomsternes farveskifte symboliserer menneskelivet o: først grøn (barndom), dernæst rosa eller lyseblå (ungdom, manddom), atter grøn (ældre folk bliver ofte som børn igen) og tilsidst visnenbrun (døden) (Fyn, Bornholm; 2). *Trappetøs(e)* 1897,1932, planten blev forhen stillet på trappeopgange, piller etc. i det fri, hvilket foranledigede grevinde Danner til at kalde den sådan (3).

LITTERATUR: (1) 811 2,35; 296 1897,116–20, 126–28,143f; (2) 519 43(VFyn); 449 1939,15; (3) 296 1897,118; 407 1932,1207; 689 1,736f.

ULYKKESBLOMST

Hortensien var i sin tid en modeplante, således i Sønderjylland (1), men måske fordi den så ofte blev og bliver brugt ved begravelser og på gravsteder, opfattede man den efterhånden ad-

skillige steder som en ulykkesblomst. Det betyder ulykke at få blomsten foræret, og det er hændt, at man ved gratulationer nægtede at modtage den (2), eller at den kort efter blev flyttet fra stuen ud i haven. En kone på SFyn bad om at få gaven byttet i en blomsterforretning og erklærede, at ellers blev hendes mand utro (o. 1935) (3). Hvor hortensien bæres ind i huset, vil et lig snart blive båret ud (3). Planten må ikke stå i et sygeværrelse, den »binder« sygdommen til huset (1877ff; 4) og patienten bliver ikke rask, før den er fjernet (5). – 1967 solgtes på Københavns grønttorv 138.140 stk., af Odense, Århus og Alborg salgsforeninger 150.200 stk.

1959–64 var der megen mystik omkring »tyverier« af etårige hortensie-skud fra privathaver, kirkegårde, parker osv. navnlig i et bredt bælte over Sjælland. Man gættede på, at de dypet i farver og glimmer blev brugt til juledekorationer, eller til kvaksalvermedicin, vandrotter fik også skylden – indtil det blev opklaret, at afskæringsfladen dér, hvor man beskar planten, et års tid efter farves lys så den ligner et frisk snit (6).

LITTERATUR: (1) 159 1915,208; (2) 449 1939,15; 852 8,1949,103; 161 1906/23: 2059; (3) 107 1963; (4) 830 8,45; 519 42f; (5) 107 1944; (6) 725 27/11 1963; 210 4/12 1963; 109 7 & 11/11 1964.

Stikkelsbær, *Ribes grossularia*

Lille busk med 1–3-delte torne, fåblomstrede klaser og bleggrønne, glatte eller dunede og hårede bær. Hist og her ved gærder og i krat, mange varieteter med større gule og røde bær dyrkes i haver.

Stikkelsbær 1647ff efter de stikkende torne, *stikkel* o. 1700; Falster, Lolland. *Krusbær* 1769–1806 ellers om tyttebær (s. 350) menes afledt af et galloromansk ord for 'skarp, spids, sur'; *glasbær* 1906 om store og glatte, ligesom glasklare bær; *laddenbær* Vendsyssel, Mors om varieteter med store hårede bær (1); *kopatter* Lolland er en form med store aflange bær (2); *Sønderøkse kål* Øland, iflg. et sagn rådede engang mangel på kål i landsbyen Sønderøkse, og indbyggerne begyndte at koge suppe på stikkelsbærblade (3).

Stikkelsbær er slang for en flaske bajersk øl (»genstand«), *stikkelsbærben* for blege og stærkt behårede mandsben (4).